

ЗАСНУВАННЯ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКИХ ГРОМАД НА ТЕРИТОРІЇ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ НАПРИКІНЦІ ХІХ – ДРУГОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТ.

Цяпута Андрій,

аспірант історичного факультету
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка
e-mail: andriy.tsy@gmail.com

Науковий керівник: **Бистрицька Елла,**

доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри всесвітньої історії
та релігієзнавства
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Міграція українців першої хвилі мала економічний характер і зумовлювалася бідністю українців Галичини. В 1870-х рр. серед українського населення поширювалася інформація про можливості хороших заробітків у США. Ці новини агенти з працевлаштування перебільшували і прикрашали, щоб вербувати нових робітників до пенсільванських шахт. [1, р. 19].

В 1890-х рр. розпочалася сільськогосподарська еміграція до Канади [5, с. 55–59]. Канада мала великі простори необробленої землі, які потребували робочих рук. Спеціально призначені особи припливали в Україну, щоб вербувати нових робітників. За кожну завербовану особу вони отримували відповідну нагороду. Ці агенти й поширювали в галицьких селах неймовірні розповіді про «обіцяний край» – Канаду [1, р. 19].

Досліджуючи витоки української міграції на теренах Великобританії, в період її першої хвилі, неможливо вказати причини поселення українців в Об'єднаному Королівстві. Почасти вони опинялися тут випадково. Мігранти прямували до американських континентів і Канади. Великобританія була лише магістральною дорогою, а не пунктом призначення. Пароплави прибували до портів східного узбережжя Великобританії, найчастіше до м. Гул, а звідки переселенці відправлялися потягом до Глазго. Там був пункт відправлення наступного трансатлантичного корабля, який прямував до країн Америки. Як правило, це були США, Канада, Бразилія і Аргентина.

Серед тих емігрантів, які прямували в країни Північної і Південної Америки Окремі емігранти мали намір лише тимчасово залишитися працювати в Британії, щоб заробити достатньо коштів на квиток для

продовження морської подорожі. Було чимало таких, чії документи вимагали впорядкування. Переважно кораблі, які прямували через Атлантику, швартувалися в портах міст Гул та Ліверпул. Тому такі переселенці шукали роботу в Манчестері, який був поряд. Манчестер був серцем індустріальної революції і мав безліч пропозицій щодо працевлаштування. На той час у місті було чимало фабрик, йшло будівництво Манчестерського судноплавного каналу, який потребував великої кількості працівників.

Перша значна група українських іммігрантів у Великій Британії, які поселилися в Манчестері між 1890-ми роками і Першою світовою війною, складалася переважно з греко-католиків У 1911 р. їх налічувалося близько 500 сімей. Більшість з них працювали у текстильній індустрії.

Через відсутність душпастирів українські греко-католики, не маючи своєї Церкви, приєднувалися до католицьких парафіяльних спільнот польських і литовських іммігрантів. Відтак у період від 1904 до 1954 рр. душпастирську опіку українським переселенням надавали польські та литовські священники, зокрема Альоїзій Фолтін, Й. Норбутас, І. Ладиґа, К.Гечис, Зелаускас, В. Славінас, К. Білке, В. Камайтіс та англієць П. Уилкокс [1, р. 57–59].

Від 1932 р. кілька разів на рік до українців у Великобританію приїжджав греко-католицький священник із Бельгії о. Людвик Боський й відправляв богослужіння у греко-католицькому обряді. Після його смерті у 1938, 1939, 1944–1947 рр. приїжджав священник з Франції о. Яків Перрідон.

Між Першою і Другою світовими війнами Велику Британію відвідали кілька ієрархи Греко-католицької церкви (далі – ГКЦ): митрополит Галицький Андрей Шептицький (1921 р.) [4, с. 23], владика Миколай Чарнецький – апостольський візитатор для греко-католиків в Польщі поза межами Галицької митрополії (1932 р., 1937 р.), о. Йосиф Сліпий – тодішній ректор греко-католицької богословської академії у Львові.

Під час та після Другої світової війни у Великій Британії в канадських збройних сил, дислокованих у цій країні, та польських збройних силах під британським командуванням служили військові капелани для українців-католиків.

У листопаді 1946 р. владика Іван Бучко, який проживав у Римі, був призначений апостольським візитатором з персональною юрисдикцією над українцями греко-католиками у країнах Західної Європи.

Українську Церкву у Великій Британії, у 1946 р., було передано під юрисдикцію генерального вікарія Франції – о. Якова Перрідона.

У лютому 1947 р. франко-канадський священник ГКЦ – о. Йосафат Жан, був призначений парохом Лондона, а згодом – деканом Української Греко-Католицької Місії у Великій Британії.

У березні 1949 р. владика Іван встановив окремий генеральний вікаріат у Англії і Шотландії. Першим генеральним вікарієм Української Католицької Церкви (далі – УКЦ) у Великобританії призначено о. Володимира Маланчука. У січні 1951 р. наступником останнього став о. Олександр Малиновський.

У грудні 1947 р. римо-католицькі ієрархи Англії та Уельсу (Валії) створили комітет опіки над католицькими європейськими добровільними робітниками різних національностей, які в той час перебували у Велику Британію. Комітет надавав допомогу УКЦ у Великобританії у питанні отримання дозвільної документації для здійснення душпастирської опіки українськими священниками у країні. Відтак вони безперешкодно могли приїхати до Великобританії, щоб відвідувати табори і гуртожитки, де перебували наші військові полонені або «переміщені особи» (Displaced Persons), або інші місця, де перебували українці. Комітет опіки також надавав у користування українським громадам римо-католицькі храми тощо.

10 червня 1957 р. папа Римський Пій XII видав буллу «*Quia Christus*», якою заснував апостольський екзархат Англії і Уельсу для вірних УКЦ [3, р. 6]. Першим екзархом був призначений римо-католицький архієпископ Вестмінстерський (від 1958 р. – кардинал) Вільям Годфрі, а щоденною адміністрацією екзархату займався його генеральний вікарій: спочатку о. Малиновський, а після його смерті в листопаді 1957 р. – о. Павло Малюга з Канади. І лише у серпні 1961 р. вперше український греко-католицький єпископ у Великій Британії владика Августин Горняк був призначений єпископом-помічником екзарха, а в квітні 1963 р., після смерті кардинала Годфрі, він отримав призначення екзарха [3, р. 8].

5 березня 1967 р. юрисдикція екзархату поширилася на Шотландію. 12 травня 1968 року Конгрегація Східних Церков випустила декрет «*Apostolica Constitutione*», який поширив юрисдикцію апостольського екзархату Великобританії на всю територію Великобританії. Відтак Апостольський екзархат для українців католиків в Англії та Уелсі (Валії) було перейменовано в Апостольський екзархат для українців католиків у Великій Британії [2, р. 159–170].

Висновки. Таким чином, Великобританія для українських іммігрантів не була тією країною, в якій вони мали намір проживати постійно. Спогади сучасників і аналіз наявних документів доводить, що Великобританія була вимушеним місцем тимчасового перебування переселенців, які мали невпорядковані документи або недостатньо коштів для переїзду в країни Америки. Українська діаспора була малочисельною, що значно уповільнило темпи формування структур Греко-католицької церкви. Апостольський екзархат для українців католиків в Англії та Уелсі (Валії) було засновано лише у 1957 р., а його повноваження поширено на

території всієї країни за 10 років. Відтак у 1967 р. екзархат було реорганізовано в Апостольський екзархат для українців католиків у Великій Британії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Nebesniak, Y. A Century of Ukrainian Settlement in Manchester 1897–1997, Rome–Lviv–Manchester: «SOPVYD», 1997. 182 с.
2. Peter Kormylo. Scotland's Ukrainians – Their Story. Scotland: Alba Printers & Publishers, 2022, 304 с.
3. Ukrainian Catholic Church in Great Britain. On the 60-th anniversary of the establishment of the Apostolic Exarchate. London: Published by the Eparchy of the Holy Family of London, 2017. 40 с.
4. Бабчук Ю. «Доповідь з нагоди золотого ювілею набуття першого Українського Католицького Храму в Великій Британії – Собор «Успення Пресвятої Діви – Володарки Вселенної», м.Манчестер 19 червня 2004. Манчестер: ЮБ2004, 2004.
5. Волік Н. В. Становлення і розвиток Української Католицької Церкви у Канаді (кінець ХІХ – друга половина ХХ ст.). (дис. ... канд. іст. наук: спец. 09.00.11 – релігієзнавство). Острог, 2020. 230 с.